

1.

Jasmijnrevolutie

De zon zinderde in het woestijnzand. In Tunesië was de Arabische lente, oftewel de Jasmijnrevolutie, begonnen. De jasmijn is de nationale plant van Tunesië. Een tijd vol onzekerheden. 'Overal waren er plunderingen en schietpartijen. De politie is weg, ze is zelf ook aan het plunderen geslagen. De benzine is op, het geld in de bankautomaten is op en er wordt alweer gedemonstreerd tegen de nieuwe president. Het leger probeert de orde te herstellen, maar ik weet niet of het hun zal lukken. Ik ben bang. Waar zal dit eindigen?'

De gebeurtenissen van de afgelopen nacht zijn de Tunesiërs rauw op hun dak gevallen. Een paar uur na de historische uitspraak van premier Mohammed Ghannouchi, die het vertrek van Ben Ali bekendmaakte en zichzelf als tijdelijke president naar voren schoof, vielen verschillende delen van Tunis en andere steden ten prooi aan anarchie. Nu de gehate politie zich had teruggetrokken, profiteerden kleine en grote criminelen van het machtsvacuüm om aan het plunderen te slaan. Anderen namen wraak op de verjaagde president en staken winkels of villa's van de Ben Ali's en de Trabelsi's in brand.

Het grootste gevaar komt in de ogen van veel Tunesiërs van de leden van Ben Ali's presidentiële garde en van de beruchte Zwarte Tijgers (de Tigres Noirs), een militie van naar schatting drie- à vierduizend afgetrainde en meedogenloze strijders. Zij willen chaos en paniek zaaien, en de mensen zo bang maken dat die al snel om de terugkeer van Ben Ali zullen smeken. Ze schieten de hele nacht vanuit rijdende auto's en vanaf daken op alles wat ze zien. Ze vallen overheidsgebouwen aan en plunderen bedrijven en winkels. Ook het centrale treinstation van Tunis zou door hen in brand zijn gestoken.

Leen Vervaeke / De Jasmijnrevolutie, startschot van de Arabische lente. Meulenhoff, Amsterdam (2012).

2.

Nefta

Simon had op de rode knop gedrukt. Ten teken van gevaar. Simon was lid van een christelijke minderheid in de oase Nefta.

De christelijke gemeenschap in Tunesië is maar klein: zo'n 25.000 mensen op 10,5 miljoen inwoners. Het overgrote deel daarvan, 22.000, is rooms-katholiek, van wie slechts een klein deel praktiserend is. De overige 3000 christenen behoren tot protestantse gemeenten, waarvan de

anglicaanse kerk in Tunis de grootste is. In de stad is ook een gemeente van de Franse Gereformeerde Kerk (ERF), met zo'n 400 leden. Ook daar gingen de diensten van afgelopen zondag niet door.

Veel van de christenen in Tunesië zijn immigranten, maar er zijn ook Tunesische gelovigen, aldus Musk. 'Zij hebben het zeker niet gemakkelijk', geeft hij aan. 'Het grootste probleem is dat zij vrijwel altijd verstoten worden door de familie. Bovendien zijn er onder hen opmerkelijk veel werkloos.'

Of dat altijd komt door hun christen-zijn durft Musk niet te zeggen, maar 'het oude regime belichaamde het tegendeel van openheid.' Musk: 'Christenen pasten niet in het straatje, evenmin als islamisten en communisten overigens. Officieel waren bekeringen van islam naar christendom niet verboden, maar bekeerlingen werden nauwlettend in de gaten gehouden. Het was een politiestaat.' De bisschop hoopt dat de machtswisseling meer vrijheid voor christenen zal brengen. 'Als er meer openheid ontstaat voor oppositie en mensenrechtengroepen, betekent dat ook meer openheid om te praten over het christelijk geloof.' Het bedrijven van zending was onder het oude regime niet toegestaan.

Musk is zich ervan bewust dat het echter ook anders kan uitpakken. Hij wijst op de

aangekondigde terugkeer van de verbannen leider van de radicaalislamistische Ennahdhapartij, Rached al-Ghannouch. 'We kunnen niet anders dan afwachten', zegt hij. 'En bidden.'

Het grote zoutmeer Chott el-Djerid is 150 km lang met een oppervlak van 500 km². Een landkaart wekt met een zachtblauwe kleur misschien de indruk, dat het zoutmeer een met water gevuld bassin is. Niets is minder waar; het is een geelgrauwe vlakte, die voor het oog niets met een meer gemeen heeft. In principe kun je over het middenstuk van het Chott el-Djerid gewoon lopen. Soms doemen zelfs luchtspiegelingen op, veroorzaakt door kleine oneffenheden in het terrein. Rondom chott ligt een groot aantal oasen. De streek vol oasen heet Djerwid, net als het zoutmeer. Het gebied is een apart stukje Tunesië, een stukje bewoonde wereld in een grauwe eenzaamheid. Er valt slechts 12cm regen per jaar en de zomertemperatuur kan oplopen tot 50°C. In de oasen wonen ongeveer 50.000 mensen. Ondanks de locatie en het barre klimaat, hebben de Djerridis altijd een welvarend bestaan geleid. Op de dagelijkse markten ontmoeten de landbouwers van de oasen de nomaden van de steppe. Ze wisselden landbouwproducten tegen melk, vlees en wol. Daarnaast waren de

oasebewoners eeuwenlang een spin in het web van de Trans-Sahara-handel tussen Tunesië, Algerije, Libië en het gebied ten zuiden van de Sahara. Soms was dit legale handel, soms ook ging het om lucratieve smokkel.

Ten zuiden van de lijn Gabès-Gafsa begint het woestijnklimaat zijn stempel op het landschap te drukken, eerst in de vorm van zoutmeren (chotts), waarvan het immense Chott el-Djerid het grootste is, dan in de gedaante van steen- en zandwoestijn. Gelukkig zijn er ook oasen. De oasen zijn door mensen gemaakte groen plaatsen. Ze worden gevoed door het water dat uit de lucht komt en vervolgens in rivierbeddingen en irrigatiekanalen naar palmen- en landbouwgebied geleid. Daarnaast wordt er ook water via talloze putten omhoog gehaald. Daarbuiten zijn er nog artesische bronnen.

Je vindt hier de typische oaselandbouw op drie niveaus. De dadelbomen groeien vooral aan de rand. In de schaduw van de dadelpalmen staan de kortere vruchtbomen (olijven, citrusvruchten, abrikozen, perziken, granaat appelen, druiven, ananassen, amandelen en vijgen) en daar weer onder groeien op de grond de tuinbouwgewassen (groenten, meloenen, henna) en soms granen (tarwe, gerst). Zoals bij alle oasen vormen de vele

kleine kavels, en dan vooral de bevoeien, een probleem. Zo daalt de grondwaterspiegel steeds meer; hetgeen verzilting veroorzaakt. Nog verder zuidelijk maken de oasen plaats voor heuvelland en uitgestrekte zandduinen.

Op 35 km van de Algerijnse grens ligt Nefta. Nefta wordt verondersteld om het oorspronkelijk door herders die kwam uit het Koninkrijk der Napata zijn voldaan. De Romeinen en later de Byzantijnen fortten in de oase (Nepte) om te beschermen tegen invallen door woestijnnomaden gebouwd. In Byzantijnse tijden waren Nefta en Tozeur een Bisschoppelijke zetel. In de medio 7e eeuw werd Nefta veroverd door de Arabieren en, ondanks felle tegenstand, bekeerd tot de Islam. In latere eeuwen het floreerde als een belangrijk rustpunt voor karavanen (voor een tijd de belangrijkste in Tunesië). De daling begon in de 15e eeuw als gevolg van meer frequente invallen door nomadische stammen en de algemene eraf vallen in de caravan handel. Met de komst van de Franse in 1881, wordt echter, als een vernieuwing in Nefta ervaren.

Nefta bestaat uit twee delen. De oude stad wordt van de nieuwe gescheiden door de Corbeille (mand), een dal waar palmen groeien en waar